28.10.2021

HE 134/2021 vp
SUPO 841/01.04.01.03/2021

Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Viite Lausuntopyyntönne 12.10.2021

SUOJELUPOLIISIN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI EUROOPAN UNIONIN TIETOJÄRJESTELMIEN YHTEENTOIMIVUUDESTA

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Suojelupoliisilta kirjallista lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä, jolla ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta. Ehdotus on laadittu kesäkuussa 2019 voimaantulleiden ns. poliisiyhteistyöasetuksen (EU) 2019/818 ja rajayhteistoimivuusasetuksen (EU) 2019/817 johdosta. Asetusten yleinen tavoite on parantaa Schengenin ulkorajojen hallintaa sekä unionin sisäistä turvallisuutta, erityisesti ehkäistä terroristi-iskuja. Pyydettynä lausuntonaan Suojelupoliisi esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Tietojärjestelmien yhteentoimivuutta koskeva sääntely perustuu pitkälti kansallisesti suoraan sovellettaviin unionin asetuksiin. Asetuksia täydentävä kansallinen sääntely koskisi toimivaltaisten viranomaisten määrittelyä ja pääsyä yhteiseen henkilötietovarantoon henkilön tunnistamistarkoituksissa. Suojelupoliisi pitää ehdotettua ratkaisua sijoittaa säännökset omaan lakiinsa perusteltuna. Ehdotuksessa avataan myös hyvin varsin monimutkaista EU-sääntelyä.

Ehdotetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan poliisilla ja Rajavartiolaitoksella on yhteentoimivuusasetusten 20 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttyessä oikeus käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa mukaan lukien biometriset sormenjälki- ja kasvokuvatiedot henkilön tunnistamiseksi, kun se on välttämätöntä niille säädetyn laittoman maahanmuuton estämistä ja torjumista koskevan tehtävän tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevan tehtävän suorittamiseksi. Kysely yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon voisi olla tarpeellinen esimerkiksi tilanteissa, joissa poliisi ei kykene tunnistamaan henkilöä matkustusasiakirjan tai kyseisen henkilön henkilöllisyyden todistavan muun uskottavan asiakirjan puuttumisen vuoksi tai kun henkilön antamista henkilöllisyystiedoista taikka matkustusasiakirjan aitoudesta tai sen haltijan henkilöllisyydestä on epäilyjä tai jos henkilö ei kykene yhteistyöhön tai kieltäytyy siitä.

Ehdotuksen sivulla 27 todetusti Suojelupoliisi esitti lakiluonnosta koskevassa lausunnossaan esitetyn 3 §:n soveltamisalan laajentamista siten, että poliisi ja Rajavartiolaitos voisivat käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa henkilön

1100 - 0321

tunnistamiseksi, kun se on tarpeen sellaisten toimintojen tai hankkeiden estämiseksi, jotka voivat uhata valtakunnan ulkoista tai sisäistä turvallisuutta. Lakiehdotuksessa on kuitenkin pitäydytty tarkasti EU-asetuksessa erikseen mainituissa tavoitteissa. Kansallinen soveltamisala olisi siten rajoitetumpi kuin poliisi- ja rajayhteentoimivuusasetukset mahdollistaisivat. Soveltamisen ulkopuolelle jätettäisiin sivulla 28 todetusti mahdollisuus tehdä kysely yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon, kun tarkoituksena olisi korkean turvallisuustason edistäminen unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella.

Suojelupoliisin käsityksen mukaan korkean turvallisuustason edistämisellä unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella viitataan Euroopan Unionista tehdyn sopimuksen (SEUT) V osaston 67-89 artikloissa määriteltyyn vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen, johon lukeutuu muun muassa rajavalvonta, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka, oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla sekä poliisiyhteistyö. Poliisiyhteistyön alueella pyritään torjumaan erityisesti vakavaa rikollisuutta, kuten järjestäytynyttä rikollisuutta, huumekauppaa, rahanpesua, kyberrikollisuuta sekä terrorismia. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue liittyy keskeisesti sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen Euroopan unionin alueella. Suojelupoliisi katsoo, että Unionin sääntelyssä on haluttu varmistaa laajasti mahdollisuus käyttää yhteistä henkilötietovarantoa henkilöiden tunnistamiseksi, kun ehkäistään erilaisia turvallisuusuhkia. Poliisitoiminnan ja henkilöiden oikeusturvan kannalta on tärkeää, että poliisin välittömien toimenpiteiden kohteena oleva henkilö pystytään identifioimaan mahdollisimman luotettavasti.

Suojelupoliisin käsityksen mukaan yhteisen henkilöllisyystietovarannon käytön mahdollistaminen henkilön tunnistamiseksi laittoman maahantulon estämistä ja torjumista koskevan tehtävän sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevan tehtävän suorittamiseksi ei kata kaikkia poliisitehtäviä, joissa henkilö tulisi voida luotettavasti tunnistaa. Kyseeseen voi esimerkiksi tulla tilanne, jossa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi on tarpeen tunnistaa henkilö, joka saattaa muodostaa uhan valtion sisäiselle turvallisuudelle. Asiassa ei välttämättä ole syytä epäillä laitonta maahanmuuttoa, eikä tehtävä välttämättä liity yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Suojelupoliisi katsoo, että säännöksen soveltamisalaa olisi tämän vuoksi syytä laajentaa.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan tämä olisi tehtävissä esimerkiksi säätämällä, että poliisilla ja Rajavartiolaitoksella on yhteentoimivuusasetusten 20 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttyessä oikeus käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa mukaan lukien biometriset sormenjälki- ja kasvokuvatiedot henkilön tunnistamiseksi, kun se on välttämätöntä niille säädetyn laittoman maahanmuuton estämistä ja torjumista koskevan tehtävän tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevan tehtävän suorittamiseksi sekä sellaisten toimintojen ja hankkeiden estämiseksi, jotka voivat uhata valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta.

Ylitarkastaja Antti Wahlroos

Liitteet	-
Jakelu	SM/KTY
Tiedoksi	-